

Jurnalismul narativ ca modalitate de reconstrucție a realității

Pe fosta mea elevă, Mihaela Coste, acum Mihaela Mureșan, am întâlnit-o după multă vreme. Știam că predă la Departamentul de jurnalism al UBB, Cluj și, pentru că era deja lansată tema „Lecturiadei elevilor” - revista Pro lectura, însoțită de un jurnal metacognitiv -, am profitat de ocazie și am întrebat-o dacă nu ne-ar putea ajuta cu idei pentru atelierelor de jurnalism de la Cluj. A fost nu numai amabilă, ci și plină de entuziasm pe care i-l știam de când era adolescentă. A venit luna iunie și, înainte de a face programul întâlnirii, am reluat legătura. Mihaela a propus activitățile pentru după masa celei de a doua zile: vizită la Departamentul de jurnalistică, întâlnirea cu studenții, atelierelor conduse de ei pentru elevii de la primară și gimnaziu. Ea însăși a ținut un atelier de inițiere în jurnalismul narativ cu elevii de liceu și profesorii lor Pentru că atunci nu a fost timp de clarificări teoretice, i-am pus acum câteva întrebări. (Monica Onojescu)

Întrebări	Răspunsuri	Selectați informațiile esențiale
Ce este jurnalismul narativ? Cum se poate defini?	Este vorba de un alt mod de prezentare a realității, care vizează tehnici și stiluri diverse, de la cele literare până la principiile scriiturii unui <i>reportaj</i> , <i>portret</i> sau <i>feature</i> . <i>Jurnalismul narativ</i> poate fi perceput ca fiind acea scriitură verosimilă, cu caracter informativ, care utilizează principiul narativității. <i>Tehnicile narrative</i> constituie elementul predominant în configurarea acestui tip de jurnalism și această trăsătură aparține trasează coordonate clare în ceea ce privește atât alcătuirea textelor de jurnalism narativ, cât și receptarea lor de către publicul - țintă.	
Cui se adresează acest tip de jurnalism, deci care este publicul-țintă?	De regulă, categoria de cititori care preferă un anumit tip de materiale jurnalistice constituie segmentul publicului-țintă. Cititorii din această categorie devin consumatorii textelor de jurnalism narativ. Ei preferă să descopere întreaga <i>poveste</i> (sau, mai degrabă, <i>povestire</i>) care învâluie evenimentul jurnalistice în sine sau <i>știrea</i> prezentată în articol. Altfel spus, dorința de informare a acestui public nu se rezumă la a citi sau a parcurge câteva titluri jurnalistice sau câteva știri, ci merge mai departe, până în punctul în care informația, verificată și redată cu precizie, este particularizată, imprimându-i-se o notă personală, asemenea unei povestiri care devine astfel unică prin faptul că are propriul conflict și personaje reale, puternic creionate.	
Putem vorbi despre o anumită categorie de cititori care rămân fideli jurnalismului narativ?	Desigur. Sunt convinsă de faptul că mereu vor exista, într-o dinamică crescândă, oameni care doresc să rămână informați, deci ancorați în realitate și în evenimentele jurnalistice, însă vor dori să-și satisfacă setea de cunoaștere a realității imediate prin nevoia unei lecturi aparte, care să îmbine câteva trăsături fundamentale: <i>informare</i> , <i>veridicitate</i> , <i>actualitate</i> , <i>interes</i> , <i>calitate</i> , <i>narativitate</i> , <i>particularizare</i> . Acestea sunt, de fapt, trăsăturile definitorii ale oricărei scriituri jurnalistice de tip narativ. Cu alte cuvinte, nevoia de informare a oamenilor, interesul uman și dorința de identificare cu ceilalți semeni (protagoniști ai unor evenimente jurnalistice prezentate publicului), calitatea scriiturii ridicate aici la un nivel literar, precum și evenimentul în sine care, prezentat, devine o poveste reală, unică, de impact sunt piesele de bază sau elementele definitorii care generează alcătuirea jurnalismului narativ. În textul jurnalistice de tip narativ, o simplă știre (care prezintă succint evenimentul, într-o structură clar definită și ușor de transmis și de receptat), se metamorfozează într-un eveniment amplu, interesant, la fel de real precum o știre. Aș adăuga, cu un zâmbet, faptul că evenimentul prezentat în scriitura narativ-informativă este (sau devine, pe parcursul	

	<p>receptării sale) mult mai real, datorită faptului că îi este imprimată acea notă personală, dată de personajele implicate în faptele care generează subiectul jurnalistic.</p> <p>În concluzie, consider că mereu vor exista cititori pentru această categorie de jurnalism, căci sunt destul de mulți oameni care doresc să recepteze într-un alt mod avalanșa informațională dată de mesajul mediatic. De ce nu, poate doresc să recepteze informațiile mediatice în tihnă, savurând un text jurnalistic cu valori literare și fiind în câștig prin faptul că reușesc să înțeleagă mult mai profund realitatea înconjurătoare.</p>	
<p><i>Ce metode specifice trebuie să utilizeze jurnalistul în momentul conceperii unui material narativ? Care sunt tehnicile de scriere a unui astfel de material?</i></p>	<p>Jurnalismul literar sau narativ este o metodă de scriere creativă în jurnalism. Acest lucru poate fi tradus prin sintagma <i>scriitură jurnalistică</i> (deci tip de <i>jurnalism creativ</i> (deci autentică, <i>verosimilă</i>) <i>creativă</i>). Acest tip de <i>jurnalism creativ</i> abordează povești adevărate de viață, pe care eu le-aș numi mai degrabă <i>povestiri</i>, ele fiind evenimente reale, care reflectă felii de realitate socială.</p> <p>În jurnalismul narativ, evenimentul (faptul) prezentat îmbracă forma unei scriituri care, din punctul de vedere al stilului, abordează și utilizează tehnici literare pentru a prezenta adevărul transmis în informația mediatică. Cu toate că acest text mediatic are anumite tangențe cu scriitura de tip beletristico-literar, numitorul comun al celor două domenii (jurnalism și literatură) este dat doar de principiul stilistic și de anumite elemente de construcție textuală. Spre exemplu, este absolut necesar să se urmeze, în redactarea unui material narativ informativ, pașii care generează construcția unei structuri precum <i>povestirea</i>. Tehnicile narrative sunt vitale în alcătuirea unui asemenea text jurnalistic, care trebuie să fie conceput în funcție de câteva elemente de bază, precum: existența unui <i>conflict</i> ca element generator al acțiunii prezentate în articolul narativ (cu alte cuvinte, este vorba de evenimentul propriu-zis care generează știrea jurnalistică dezvoltată în textul narativ-informativ), creionarea <i>personajelor</i> reale (cu rolul lor bine determinat în lanțul evenimential), conturarea <i>voilor textuale</i> (care imprimă personalitate personajelor implicate în povestire), <i>verosimilitatea</i> scriiturii (care implică <i>adevărul</i> faptelor prezentate), <i>originalitatea</i> prezentării faptelor (prin stabilirea unui unghi de abordare interesant în alcătuirea textului), principii de <i>concretețe</i>, <i>credibilitate</i> și <i>atractivitate</i> ale scriiturii.</p> <p>Pentru a nu exista confuzii între textul jurnalistic de tip narativ și cel beletristico-literar, insist asupra faptului că diferența fundamentală dintre cele două scriituri este dată de <i>conținutul</i> lor. Astfel, jurnalismul narativ prezintă fapte adevărate, într-o manieră atractivă și originală. Cu toate acestea, textul conceput și transmis publicului cititor este un text jurnalistic, care respectă principiile fundamentale de configurare a mesajului mediatic. În vederea redactării unui text jurnalistic narativ, trebuie urmați câțiva pași definitorii precum: documentarea prealabilă și selecția informațiilor (ca activitate de investigare jurnalistică), structurarea ideilor de bază în funcție de tema principală conturată în articol, alegerea unghiului de abordare în prezentarea faptelor (ca echivalent al tehnicilor de privire în proză), alegerea deschiderii articolului (leadul sau șapoul) – în funcție de gradul de impact pe care acesta îl va avea asupra cititorilor. La nivelul construcției de text, jurnalistul trebuie să aibă capacitatea de a sintetiza, de a extrage esențialul și de a crea imagini vizuale captivante, cu atenția concentrată pe un anumit detaliu. Educarea ochiului cititorului față de amănuntul semnificativ vitalizează ritmul descriptiv și constituie totodată un factor de acroș emoțional pentru destinatarul mesajului mediatic. Fără a abuza de detalii descriptive, scriitura jurnalistică narativă are capacitatea de a transmite cititorului stări, percepții sau senzații precise, care sunt în ton cu</p>	

	<p>realitatea înconjurătoare.</p> <p>La nivelul limbajului jurnalistic care este, desigur, abordat exclusiv în textul narativ, sunt respectate cu strictețe trăsăturile de bază, din care pot să amintesc câteva: claritatea exprimării, concizie, simplitate, utilizarea unor expresii accesibile, lipsite de ambiguitate, fără figuri de stil, coerența, corectitudinea exprimării, utilizarea unor cuvinte-cheie (cu impact asupra publicului-cititor).</p> <p>Din această perspectivă, jurnalismul narativ reprezintă arta de a informa, de a scrie ceva adevărat (deci de a scrie <i>adevărul</i>), într-o manieră specifică, ce presupune tehnici originale de aranjare sau asamblare a faptelor, ceea ce conturează aspecte stilistice bine determinate, care imprimă acestei scriituri o valoare aparte.</p>	
<p><i>Care ar fi cele mai bune exemple de texte jurnalistic-narative ale unor scriitori sau gazetari mai mult sau mai puțin consacrați, care au impresionat publicul-cititor și care au devenit modele de scriitură informativ-narativă?</i></p>	<p>Punctul de plecare în „inventarea” și modelarea jurnalismului narativ ca modalitate de a informa publicul larg îl constituie, în mod evident, cartea lui Truman Capote, intitulată <i>Cu sânge rece (In Cold Blood)</i>. Scriitor și jurnalist controversat, Truman Capote a perceput actul scrisului ca fiind dependent de anumite principii fundamentale, legate de perspectiva evenimentială, lumină, umbră, culoare, stil. Din acest punct de vedere, Capote a reușit să înțeleagă arta scrisului cu caracter informativ și să și-o însușească, integrând, astfel, această scriitură într-un tipar bine determinat, însă aflat mereu în schimbare, deoarece mereu există alte și alte tehnici narative în jurnalism, în funcție de modalitatea de abordare a subiectului dezvoltat în material. Spre exemplu, Truman Capote însuși a reușit, pornind de la tehnici specifice de construcție a interviului ca gen jurnalistic, să schițeze și apoi să determine un mod extrem de ingenios de caracterizare a persoanelor sau a personajelor reale din scriiturile sale: este vorba de configurarea unor <i>portrete conversaționale</i>. Ca tehnică de alcătuire, acestea s-au conturat, într-un prim stadiu, ca un fel de hibrid între dialogul-interviu și descrierea-portret, fiind apoi retușate, finisate și îmbrăcând forma finală, realizată într-o manieră extrem de originală. Rezultatul este surprinzător, având în vedere impactul mare pe care aceste descrieri conversaționale îl au asupra publicului. De fapt, acest lucru este firesc, având în vedere dinamismul caracterizării personajelor, care este dat de dialog, deci de vocile textuale. Mai mult, interesul publicului crește și scriitura devine tot mai captivantă, deoarece se stabilește un alt tip de relație între cititor și personajul conturat în textul informativ. Eu aș numi-o „relație de confesiune directă”, căci cititorul își păstrează anonimatul, însă devine, brusc, confidentul principal al vocii textuale...în acest mod, el devine parte integrantă a vieții celui care se confesează, ajunge un cunoscător versat și simte puterea informației. <i>Muzică pentru cameleoni (Music for Chameleons)</i> este o altă carte semnată de Truman Capote, în care este utilizată din plin această tehnică abilă de caracterizare a interlocutorului prin propria voce textuală. Unde este jurnalistul în această conversație? Desigur, el este actorul principal, care stă ascuns în spatele tuturor replicilor pe care a reușit cu tact să le afle...</p> <p>Cred că activitatea de gazetar pe care a avut-o, de-a lungul timpului, celebrul scriitor Gabriel Garcia Marquez i-a conferit acestuia capacitatea de a atinge câteva aspecte ale tehnicilor narative existente în jurnalism. Sunt de părere că romanul-cronică <i>Cronica unei morți anunțate</i> reușește să nareze, într-o manieră personală, un eveniment care, așa cum declara însuși scriitorul, pornește de la un fapt real. Sâmburele de adevăr există în firul narativ al cărții și acest lucru poate fi demonstrat prin însăși denumirea scriiturii, care devine, astfel, un fel de cronică, o înșiruire faptică, ce conține declarații, relatări, reconstrucții ale unor scene care s-</p>	

	<p>au întâmplat cu adevărat. Ceea ce poate fi observat de la bun început este stilul abordat de Marquez, un stil care pare apropiat de cel jurnalistic, prin faptul că fraza îndrăgितului scriitor își leapădă măreția și devine oarecum austeră, dar ancorată în cruda realitate prezentată obiectiv. Așadar, această carte poate fi percepută ca fiind un roman informativ sau o cronică narativă...</p> <p>Publicația românească <i>Decât o Revistă</i> este consacrată jurnalismului narativ și reprezintă un model în acest sens. Aici, cititorul este invitat în lumea realității, reconstruită, pas cu pas, redată și prezentată prin tehnica unei <i>povești adevărate</i>. Povestirea constituie matca vieții noastre, deoarece cu toții simțim mereu nevoia de a afla povești, de a parcurge fire narative, căci faptele sunt piesele de mozaic care alcătuiesc tabloul general al vieții. Din această perspectivă, eu percep jurnalismul narativ ca fiind <i>jurnalismul cu suflet</i>, ce relatează și informează într-o manieră specific umanizată, ceea ce îi atribuie acestui domeniu un aspect estetic. Este cultivată, în acest fel, celebra estetică a urâtei și crudei realități, respectând crezul arghezian: „Din bube, mucegaiuri și noroi... iscat-am frumuseți și prețuri noi”.</p>	
<p><i>Ce părere aveți despre organizarea unui concurs de jurnalism Pro lectura pentru elevi (similar Lecturiadei organizate la Cluj)?</i></p>	<p>Această activitate de a scrie astfel de texte presupune atât însușirea unui stil bine conturat, cât și talent, originalitate și conștiinciozitate. Din acest punct de vedere, exercițiile de scriere sunt diverse și interesante, cu scopuri multiple. De pildă, se poate porni de la o temă aparent plictisitoare, fadă, care nu atrage atenția: <i>strada mea preferată, o statuie din orașul meu natal, târgul de antichități, târgul de carte, festivalul berii, la TIFF, la gară, un magazin second-hand, parcul din fața blocului meu</i> etc. Plecând de la aceste teme, elevii trebuie să scrie, în stilul narativ, o <i>povestire</i>, care să respecte toate principiile de alcătuire ale acesteia. Vor fi nevoiți să scrie <i>adevăru</i>, deci să verifice informația, adică să o filtreze prin propria persoană. Vrând-nevrând, vor <i>trăi</i> evenimentul prezentat în povestire. Vor fi simți nevoia să comunice ceea ce au observat. Vor avea un text viu și vor învăța că, pentru a fi ușor receptați, nu trebuie să se piardă în detalii nesemnificative. Aceste teme vizează spații deschise și posibilitățile de tratare a subiectelor sunt diverse și pot fi ingenioase. Textul final trebuie să atragă, chiar dacă pornește de la o temă aparent neinteresantă. Temele pot viza și spații închise, precum: <i>camera mea, clasa noastră, orfelinata, grădinița, în tren</i> etc. De asemenea, se pot alege din textele de presă câteva știri, pentru a fi transformate în scurte relatări și rescrise apoi sub formă de povestire. Se poate pleca de la o temă pentru un interviu cu un profesor drag și se poate rescrie povestirea pe aceeași temă. Se poate alege o persoană cunoscută și se poate prezenta, în scrierea jurnalistică narativă, o întâmplare trăită de acel om într-o situație dată, concretă. Sau, se poate alege o personalitate din viața școlii (un elev olimpic, un profesor exigent, dar apreciat etc.) și acesta va fi prezentat, în povestire, așa cum este el de fapt, în viața personală, acasă, alături de cei dragi și de prieteni. Toate aceste teme presupun multă muncă din partea elevilor. Nu este de ajuns să știi să scrii sau să ai acest talent. Trebuie să verifichi informația și să fii sigur că ai relatat <i>adevăru</i> într-o <i>poveste de impact</i>.</p> <p>Fragmente din interviul publicat în „Revista cercurilor de lectură”, nr. 2. 2013</p>	
<p>1. Recitiți ideile pe care le-ați selectat din</p>	<p>1.</p> <p>2.</p>	

răspunsurile
Mihaelei
Mureșan și
stabiliți o
ierahie de la 1
la 7 în funcție
de caracterul de
aplicabilitate
pentru propriul
portofoliu.

3.

4.

5.

6.

7.

2. Notați în „jurnalul de bord” reflecțiile voastre în urma parcurgerii materialului

